Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www. lpkts.lt

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2019 m. rugsėjo 6 d. Nr. 33 (1343)

Lietuvos žaizdas gydo dukters pastatytas paminklas tėvui – Lietuvos partizanui

Akmenės rajone, Papilės seniūnijoje, buvusio Rimšių kaimo vietoje, laukuose, kur kažkada buvo ūkininkų Repšių sodyba, o dabar rymo vienužė, raudonais obuoliukais apsipylusi laukinė obelis, Aldona Daknavičiūtė-Mockevičienė pastatė atminimo kryžių savo tėvui Juozapui Daknavičiui, Lietuvos partizanui, Žemaičių apygardos Ventos partizanų būrio kovotojui. Juozapas Daknavičius čia žuvo prieš 65 metus – 1954 metų birželio 2-ąją.

Rugpjūčio 30-ąją Rimšių kaimo laukuose Aldonos tėvui – Lietuvos partizanui Juozapui Daknavičiui pastatytą kryžių Dievo ir žmonių akivaizdoje pašventino Ventos parapijos klebonas kunigas Andrius Eidintas. Nuo šiol tai dar viena vieta, kur žaizdotoje ir randuotoje Lietuvos žemelėje įamžintas Lietuvos partizanų atminimas.

Juozapo Daknavičiaus žūties vietoje pastatytas paminklas

Iš Kuršėnų – su dainomis, pagarba ir pagalba

Aldona Mockevičienė iki paskutinės minutės nerimavo – ar viskas pavyks taip, kaip ji planavo, kaip norėjo, kaip pridera?.. Ar visiems atlaikys sveikata?...

Šią svarbią gyvenimo valandą su Aldona Daknavičiūte-Mockevičiene buvo jos patys brangiausi žmonės – artimieji, pagalbininkai ir būrys likimo ir sielos brolių ir seserų iš Kuršėnų.

Aldonai Mockevičienei šią kilnią dieną įprasminti, būti šalia, padrąsinti ir padėti, pasimelsti ir padainuoti atvažiavo pilnas autobusas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kuršėnų filialo žmonių, tarp kurių – filialo pirmininkė Marija Šadlauskienė, Eugenija Dragūnienė, Donata Savickienė, Kazimieras Jucas, Elena Tripokienė, Žemaitijos skautų organizacijos Kuršėnų Perkūno draugovės skautės, Remigijus Čepas, dar keletas jai brangių žmonių ir keletas visiškai nepažįstamų. Vienas tokių – Alfonsas Degutis nuo Viekšnių. Aldona iki paskutinės minutės nežinojo, kas jis ir ko atvažiavo. Tik kai buvo pranešta, jog jos tėvo, Lietuvos partizanų ir tremtinių garbei bus iššautos trys salvės, visų akys nukrypo į Alfonsą ir jo atsivežtą patrankėlę.

Dar Aldonai buvo nepaprastai gera, kad jai labai svarbią dieną skambėjo daug dainų. Kai į tokias išvykas važiuoja buvusi ilgametė dabar jau retai bekoncertuojančio kuršėniškių choro „Tremties varpai“ vadovė Birutė Jarošienė, kaip be dainos?!... Nuo Kuršėnų iki Ventos miestelio – netolimas kelias, užtruko lygiai penkias dainas, kol autobusas kuršėniškius atvežė pas Aldoną. Kai autobusas stabtelėjo prie Ventos bažnyčios, Kuršėnų moterys, pasidabinusios tautiniais kostiumais, užsidėjo tautines karūnas, savo „drauges“ lazdeles daugelis palikusios autobuse, žengė apkabinti ir pasveikinti Aldoną.

Eugenija Dragūnienė Aldonai padavė ir krepšelį su skanėstais ir, žinoma, Kuršėnų vyniotiniu.

(keliama į 8 psl.)

Telšiškiai paminėjo Baltijos kelio trisdešimtmetį

Rugpjūčio 23-iosios rytą LPKTS Telšių filialo, skautų, Šaulių sąjungos ir maltiečių delegacijos susirinko prie Telšių rajono savivaldybės. Susirinkusiuosius pasveikino ir vėliavėles įteikė Telšių rajono savivaldybės meras Kęstutis Gusarovas ir Seimo narys Valentinas Bukauskas. Pasipuošę LPKTS Telšių filialo tarybos narių pagaminta atributika – trispalviais kardeliais – visi su jauduliu širdyje išvykome į tą vietą, kur prieš 30 metų susikibę rankomis stovėjo žemaičiai. Telšių rajonui buvo numatytas kelio Pasvalys–Panevėžys ruožas tarp 15 ir 18 kilometrų.

Prieš 30 metų telšiškiai į šią susibūrimo vietą nuvežė ir pastatė paminklinį akmenį, kuriame iškalti žodžiai: „Kančia, Viltis, Tikėjimas“. Šis atminimo ženklas dar ilgai primins Baltijos kelio ir su juo susijusių įvykių svarbą. Paminėjimo kelionėje dalyvavo Zofija Prišmantienė, kuri savo rankomis prisidėjo prie užrašo akmenyje. Su jauduliu širdyje ji pakvietė ir toliau telktis bendrystei saugant tautos vienybę. Tarp paminėjimo dalyvių buvo Algimantas Lauraitis, kuris dalyvavo Baltijos kelyje prieš 30 metų ir kasmet atvyksta į tą pačią vietą. Telšių rajono meras K. Gusarovas dėkodamas jam įteikė Trispalvę.

Susikibę rankomis sustojome toje pačioje vietoje kaip ir prieš 30 metų. Ne vienam ir ašara nusirito. Pasipuošusios vėliavomis, mašinų signalais mus sveikino „Via Baltica“ keliu pravažiuojančių mašinų kolonos. Su jauduliu širdyje, dainuodami, pakilios nuotaikos grįžome namo.

Vakare Telšių Šv. Antano Paduviečio katedroje buvo aukojamos šv. Mišios, po jų vyko šventinis koncertas. Susirinkusiuosius sveikino rajono meras K. Gusarovas. Tų dienų prisiminimais pasidalijo Juozas Butkevičius, LPKTS Telšių filialo pirmininkė Regina Chmieliauskienė. Ji papasakojo, kad tą rytą su nerimu Juodkrantėje laukė iš Nidos į Baltijos kelią vykstančio autobuso. Juo važiavo katalikiškas jaunimas, ateitininkai, vadovaujami šviesios atminties prof. kun. Arvydo Žygo. Nors autobuse nebuvo laisvų vietų, R. Chmieliauskienė su vyru ir dukterimi buvo priimti ant laiptelių. Kelionė buvo ilga – išvykus anksti ryte Pasvalio rajone pavyko atsidurti tik prieš pat Baltijos kelio pradžią. Visą kelią skambėjo patriotinės dainos ir bendra malda. Per autobuso langus buvo matyti perpildyti automobilių keliai, greta jų laukais važiuojančių mašinų būriai, Trispalvėmis ir gėlėmis pasipuošę žmonės. Ištiesus vieni kitiems rankas, širdys degė didžiule vienybe. Čia pat, laukuose, pasitelkiant vietinius gyventojus, buvo parengta vieta šv. Mišioms. Jas aukojo iš Nidos kartu atvykę kunigai. Giesmės ir maldos lietuviško laukų peizažo fone dvelkė nepaprastu nuoširdumu. R. Chmieliauskienė kvietė jauną-ją kartą nepamiršti šių įvykių. Niekam nepavyko palaužti lietuvių, latvių, estų tautų pasiryžimo gyventi nepriklausomoms. Neatsitiktinai akcija pavadinta Baltijos keliu. Tai simbolizuoja Baltijos tautų solidarumą, ryžtą, valią ir apsisprendimą. Mes pasiekėme tai, ko mums reikėjo – Laisvę. Esame dėkingi tiems, kuriuos anuomet vadino „pametusiais galvą“.

Po šv. Mišių klausėmės koncerto, kurį padovanojo solistai Gintaras Vaitkaitis, Jokūbas Juškevičius, Ernesta Dargužienė ir Robertas Tekorius su grupe „Gramofonas“. Renginį išradingai ir įspūdingai vedė Telšių kultūros centro režisierė Agnė Jakavičiūtė.

Irena RIMKŪNIENĖ

Paminklas Dainavos apygardos partizanams iškils Alytaus Senamiesčio skvere

Alytaus miesto valdžiai ir buvusių tremtinių bei partizanų atstovams pagaliau pavyko susitarti dėl paminklo Dainavos apygardos partizanams statybos. Klausimas dėl paminklo Dainavos apygardos partizanams pastatymo vietos svarstomas nuo 1997 metų (jau 22 metus). Per šį laikotarpį nesiliovė diskusijos – buvo tartasi ir dėl paties paminklo, ir dėl vietos, kur jį būtų galima pastatyti. Ir pagaliau rugpjūčio 13 dieną Alytaus miesto savivaldybės taryba nusprendė „leisti įamžinti ir pastatyti paminklą Dainavos apygardos partizanams Senamiesčio skvere, numatyti Alytaus miesto savivaldybės 2020 metų biudžete lėšas paminklo Dainavos apygardos partizanams pamato projektui ir aplinkos sutvarkymo projektui parengti ir įgyvendinti.“

„Dzūkijos veidas.lt“ rašo, kad posėdžio dieną Alytaus miesto taryboje netrūko diskusijų, tačiau tokį sprendimą palaikė 20 narių, 1 balsavo prieš, 3 susilaikė.

Pasak už paminklo klausimą atsakingo Alytaus miesto savivaldybės Švietimo ir sporto skyriaus vedėjo Vytuolio Valūno, paminklas partizanams Senamiesčio skvere galėtų atsirasti 2020-ųjų lapkričio 23-iąją, kai bus minima Lietuvos kariuomenės diena.

Lėšas – apie 60 tūkstančių eurų – paminklui Dainavos apygardos partizanams suprojektuoti, pagaminti ir pastatyti yra įsipareigojęs skirti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras. Vietos paruošimu ir aplinkos sutvarkymu pasirūpins Alytaus miesto savivaldybė, planuojanti lėšų tam rasti kitų metų biudžete.

Tačiau taip ir lieka neaišku, koks paminklas įamžins Dainavos apygardos partizanų atminimą. Anksčiau skelbtą konkursą laimėjęs Ryto Jono Belevičiaus projektas „Bunkeris – koplyčia“ buvusiems tremtiniams, politiniams kaliniams ir Laisvės kovų dalyviams atrodo netinkamas. Labiau priimtinesnis antrą vietą konkurse laimėjęs projektas – obeliskas.

„Tremtinio“ inf.

Vilniaus savivaldybei siūloma sukurti Istorinės atminties komisiją

Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos frakcija Vilniaus miesto savivaldybės tarybai pateikė siūlymą sukurti naują komisiją, kuri būtų atsakinga už kompetentingą ir išsamų miesto gatvių, aikščių, mokyklų, vaikų darželių pavadinimų ar jų pakeitimo, paminklų, skulptūrų statymo, atminimo lentų įrengimo ir kitus klausimus. Istorinės atminties komisiją siūloma sukurti po skandalingo sprendimo nuimti Jono Noreikos-Generolo Vėtros atminimo lentą nuo Vrublevskių bibliotekos sienos.

Šia komisija siekiama sukurti aiškią atminimo ženklų įrengimo ir nuėmimo Vilniaus mieste tvarką, norint išvengti skubotų, visuomenę skaldančių sprendimų, nereikalingų interpretacijų dėl istorinės atminties svarbos ir būtinumo bei kurti vienodą visų atminimo ženklų įrengimo praktiką Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės tarybos narės Paulės Kuzmickienės teigimu, skirtingai nuo anksčiau veikusios Miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisijos, ši būtų ne formali, o turinti privalomų sprendimų galią.

„Iki šiol Vilniaus savivaldybė turėjo Miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisiją. Problema ta, kad į šios komisijos balsą nelabai buvo įsiklausoma arba visai apeinama. Tai ypač gerai parodė Generolo Vėtros lentos vienašališkas nuėmimas vidury nakties. Naujoji komisija nuo senosios skirsis keliais esminiais aspektais. Pirma, ji spręs, ne ką kurioje vietoje reikia įamžinti, o įgyvendins atminties kultūros programą, apimančią plačius Vilniaus atminties klodus, bus proaktyvi ir teikianti siūlymus. Antra, ji užtikrins, kad daugiau nepasikartotų atvejai, kaip su Generolo Vėtros lenta. Na ir trečia, ji bus ne formali, o privaloma prieš imantis konkrečių darbų“, – sakė Paulė Kuzmickienė.

Komisijos sprendimai ir siūlymai būtų privalomi rengiant ir svarstant Tarybos sprendimų projektus dėl miesto gatvių, aikščių, mokyklų, vaikų darželių pavadinimų ar jų pakeitimo, paminklų, skulptūrų statymo, atminimo lentų įrengimo ir kitais klausimais. Komisija taip pat teiktų siūlymus dėl Vilniaus istorijos tyrėjų stipendijų temų, Vilniaus metų nominavimo.

TS-LKD inf.

Vojažai po Europą

Dviejų didelių valstybių vadovai – Jungtinės Karalystės ministras pirmininkas Borisas Džonsonas ir Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas – lankėsi pas Vokietijos kanclerę Angelą Merkel ir Prancūzijos premjerą Emanuelį Makroną, ieškodami sutarimo dėl jų savanaudiškų tikslų. Visam ketvertui tie vizitai savotiškai naudingi. E. Makronui tokie vizitai naudingi, nes padeda jam įsitvirtinti ES pirmojo asmens rolėje. A. Merkel greitai pasitrauks iš aktyvios politinės veiklos. Jai reikia gal tik V. Putino dovanos už „Nord Stream 2“ projekto įgyvendinimą – Gerhardo Srioderio rentos iki amžiaus pabaigos.

V. Putinas ir B. Džonsonas – abu yra „prisidirbę“ prieš savo šalių piliečius ir visą Europą. V. Putinas jau 20 metų dėl savo didžiavalstybinių ambicijų savo piliečius laiko skurde ir nepritekliuose. B. Džonsonas ieško išeities iš JK nelaimės – „Brexit“, kurį sugalvojo Deividas Kameronas ir įpiršo laiku nesusivokusiai savo liaudžiai. Teresa Mei dėl to atsistatydino su ašaromis. Tai gera istorinė pamoka visiems eksperimentatoriams: nepradėk, jei nežinai kaip užbaigti.

Dabar Jungtinę Karalystę žada palikti Škotija ir Šiaurės Airija. Jos nenori srėbti torių prisvilintos košės. Škotijos premjerė jau nebe pirmą kartą žada surengti referendumą dėl atsiskyrimo nuo Anglijos. Ir jis, atrodo, būtų sėkmingas. Šiaurės Airija suklestėjo 16 metų būdama ES nare. Atsiskyrus vėl atsiras siena su Airija ir, žinoma, muitai ir pasienio procedūros. Gresia tokie patys piliečių vaidai, kaip prieš 15 metų. Nė viena pusė to nenori. Keista, bet B. Džonsonas kaip tik siekia iš ES išsiderėti, kad ta siena būtų. Jis ragina ES atsisakyti vadinamosios „apsidraudimo priemonės“, kuri nors laikinai užtikrintų dabartinį sienos statusą. Kaip sakoma, neišgėręs pusės litro nesuprasi. Juk Šiaurės Airija ir Škotija nebalsavo už išėjimą iš ES. Dabar jos prieš savo valią ir savo sąskaita varomos iš ES. B.Džonsonas turėtų kompensuoti joms finansinius nuostolius. Jų ekonomika gali smukti 7–8 procentais.

Putinas yra įmerkęs savo uodegą į Ukrainos ir Sirijos eketes. Norėtų ją ištraukti, kol dar neprišalo. Jis visiems amžiams sugriovė pasitikėjimą ir gerų santykių viltį su artimiausiais kaimynais Sakartvelu ir Ukraina bei visu demokratiniu pasauliu dėl ambicijų tapti visų galingiausiu diktatoriumi pasaulyje. Bet ir jo viešpatavimo pabaiga jau matosi. Tai gal ir susitars?

Susitikę V. Putinas ir E. Makronas džiaugėsi, kad V. Zelenskiui tapus Ukrainos prezidentu išaugo galimybė, kad baigsis karas Ukrainos rytuose. To nori ir V. Zelenskis. Toks buvo jo rinkiminis pažadas. Bet nereikėtų pamiršti, kad su Putinu galima susitarti tik jo sąlygomis. Be to, Makronas ir Putinas susiginčijo dėl karo Sirijoje ir dėl susidorojimų su taikiais demonstrantais Maskvoje. O Putinas jam prikišo geltonųjų liemenių demonstracijas Paryžiuje.

E. Makronas tikisi, kad bus surengtas susitikimas Normandijos formatu, dalyvaujant Ukrainos, Rusijos, Prancūzijos ir Vokietijos lyderiams. Per jį bus bandoma surasti sprendimus, padėsiančius užbaigti konfliktą Rytų Ukrainoje. E. Makronas ragino Putiną paveikti Sirijos prezidentą, kad nebūtų bombarduojama Idlibo sukilėlių prieš režimą kontroliuojama teritorija. Kad nežūtų civiliai ir vaikai. Bet Putino tokie dalykai nejaudina. Jis atkirto: „Palaikome Sirijos kariuomenės pastangas... užbaigti teroristines grėsmes“. Toks yra putiniškasis humanizmas.

Putiną, kaip didžiausią 21 amžiaus agresorių ir grobiką, apiplėšusį visas silpnesnes savo kaimynes, organizuojantį ir įžiebiantį lokalius karus ir neramumus, Donaldas Trumpas siekė sugrąžinti į G7 klubą. Tik pasirodė, kad pats Putinas nelabai to nori. Pirma jis norėtų sužinoti, koks bus jo bendradarbiavimo su pasaulio galingaisiais lygis. Ar tas lygis bus pakankamas jam pačiam? Ar jis nebus ten tik stebėtojas? Ar pritars jo kandidatūrai E. Makronas? Taigi net trys „ar“. Išeitų taip, kad nieżti, nori pasikasyti, bet nedrįsta. Jis neklydo, Makronas buvo griežtai prieš. V. Putino vaidmuo ardant tarptautinę tvarką Vakarų politikams seniai yra žinomas. Kita vertus, Rusijos ekonomika pagal savo dydį yra tik 12 pasaulyje. Pakanka jau vien to, kad ji net ir avansu nebūtų sugrąžinta į prestižinę pasaulinę organizaciją. Juk didysis pasaulio valstybių septynetas yra galingiausių ekonomikų ir demokratinių valstybių klubas. Rusija, besirūpinanti tik savo karine galia, neatitinka nė vieno iš šių kriterijų. D. Trumpas įtikinėjo Makroną, kaip ES lyderį, kad šie priimtų ir Rusiją, nes esą be jos sunkiai sprendžiasi daugelis problemų. Nepaisydamas Trumpo spaudimo, Makronas reikalavo, kad pirma būtų išspręstas Ukrainos klausimas. Tuo tarpu Rusijai Krymas yra neperžengiama raudonoji linija. Bet ir Vakarų politikai nėra laisvi, pakvietę Putiną į savo klubą be jokių sąlygų, jie netektų savo rinkėjų pasitikėjimo; tuo pačiu ir visų Rytų Europos valstybių piliečių. Kol kas Rusijai G7 nešviečia, bet Putinas gali palaukti. Ir kas žino, gal kada nors pavyks. Juk iki šiol jis visada laimėdavo.

Emanuelis Makronas nesuteikė daug vilčių ir jį aplankiusiam Borisui Džonsonui dėl „Brexit“ kompromisų. Galimi tik labai nežymūs pokyčiai. Džonsonas pirma susitiko su A. Merkel, kuri teigė, kad tinkamą susitarimą su ES galima būtų pasiekti per 30 dienų. Bet Makronas tą optimizmą numalšino pasakęs, jog privalu gerbti tai, kas jau sutarta. Jis dar kartą atmetė naujų derybų dėl „Brexit“ sutarties galimybę. Ypač jam svarbi vadinamoji „apsidraudžiamoji priemonė“ dėl Airijos Respublikos ir Šiaurės Airijos sienos išvengimo. E. Makronas dar pridūrė, kad ES nenori britų išstojimo be sutarties, tačiau tam turi ruoštis. Taigi, dviejų valstybių vadovai, siekę savanaudiškų tikslų, liko nuvilti.

Didysis susitikimas G7 vyko Pietų Prancūzijoje, Vidužemio jūros pakrantėje, Bjarico mieste. B. Džonsonas susitikimą panaudojo ir „Brexit“ tikslams. Susitiko su D. Trumpu ir tarėsi dėl būsimų prekybos sąlygų ir muitų. Čia Džonsonas pareiškė, kad jei teks pasitraukti iš ES be jokios sutarties dėl draugų nesukalbamumo, tai nemokės 43 milijardų eurų už neįvykdytus įsipareigojimus. Nors kartu pažymėjo, jog per kelias paskutines dienas derybose pasiekta didelių laimėjimų. Kažin, ar tie jo žodžiai buvo nuoširdūs?

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Įvykiai, komentarai

Spekuliacijos ir apstatymai

Visa Lietuva svarbiausiu mėnesio įvykiu neabejotinai laiko mokslo metų pradžią, tad ir kalbos šiuo metu sukasi apie reikalus, susijusius su švietimu: apie mažėjantį mokinių skaičių, uždaromas kaimo mokyklas, apie mokytojų trūkumą ir, žinoma, jų algas. Prezidentas Gitanas Nausėda pastaruoju klausimu irgi išsakė savo nuomonę, pareikšdamas, kad atlyginimus mokytojams reikėtų kelti sparčiau, o tam reikia ne tik prašyti papildomų lėšų, bet ir ieškoti vidinių resursų, kurių tikrai atsirastų racionaliau panaudojant turimus finansus.

Negali nesutikti su Prezidento mintimi apie esamus vidinius resursus. Jokia naujiena, kad su valstybės turtu ne visada elgiamasi racionaliai ar net sąžiningai, nepažeidžiant įstatymų. Deja, bet Lietuvoje dar gaji nuostata, kad „yra įstatymas, yra ir apstatymas“. Kai kada – prisidengiant vaikais.

Reikia pavyzdžių? Prašom – „Vijūnėlės dvaro“ istorija: pastatytas draudžiamoje vietoje „Vijūnėlės dvaras“, sukėlęs daug triukšmo ir pasipiktinimo dėl oligarchėlių savivalės, teismo sprendimu pagaliau bus nugriautas (rašoma, kad tai bus pradėta spalio mėnesį). Tačiau būta bandymų apeiti teismo verdiktą – siūlyta pastatą perimti valstybės žinion ir įsteigti jame vaikų dailės mokyklą. Kai įsiklausai į šį siūlymą, negali atsistebėti jo autorių ciniška spekuliavimu vaikais. Tiesą sakant, jokio skirtumo – vaikais ar seneliais, faktas tas, kad bandyta apeiti teismo nutarimą, negana to, neteisėto statinio savininkas dar ir uždirbtų, mat jam valstybė sumokėtų už pastatą...

Bet įdomiausia šioje istorijoje žmonių reakcija, geriausiai atsispindinti socialiniuose tinkluose. Kol vieni džiaugėsi, kad nugalėjo įstatymas, kiti prieškaištavo, kad, girdi, prasilenkiama su sveiku protu, nes bus griaunamas statinys, kurį buvo galima panaudoti mokymo tikslams, kad tai labai gražus namas ir pan. O kad su įstatymu prasilenkiama, tokiems „apeliuotojams į sveiką protą“ neužkliuvo. Dar kiti piktinasi išdavusiaisiais leidimus statyboms ir mano, kad būtent jie turi atsakyti ir apmokėti griovimo kaštus. Jų pasiklausius atrodo, kad pastato savininkui užteko ateiti į statybos inspekciją ir be niekur nieko gauti leidimą statyti pastatą ten, kur tokios statybos draudžiamos. O kas galėtų paneigti, kad statybas prižiūrinčių institucijų specialistai leidimus išdavė už tam tikrą atlygį, kad buvo klasikinis korupcijos atvejis „duo-du-imi-duodi“?

Va ir turime situaciją, kai visi norime, kad kitas laikytųsi įstatymų (o įstatymas mus gintų), bet patys nelabai linkę daryti tą patį...

Nors vasara jau baigėsi, turizmo sezonas tęsiasi. Neseniai Rusija supaprastino įvažiavimo į Karaliaučiaus kraštą (dabar Kaliningrado sritis) tvarką, todėl nebereikia minti ambasados slenksčio, kad gautum vizą – užtenka jos paprašyti elektroniniu būdu. Savaime suprantama, buvusi izoliuota teritorija yra tikras masalas egzotikos ištroškusiems turistams, tad pamatyti Kaliningradą norinčiųjų netrūksta, o žiniasklaidos priemonėse atsirado jau apsilankiusiųjų komentarai ir vertinimai. Kaip visuomet, juos seka tuos straipsnius skaičiusiųjų komentarai socialiniuose tinkluose. Iš karto į akis krenta vienas dalykas – Kremliaus propagandistų gausa, užsipuolanti bent kiek kritiškesnį pasakymą apie Kaliningradą. Negali nepastebėti ir dėsningumo, kad palankiau kelionę į šią sritį vertina prosovietinių pažiūrų ar menko išsilavinimo tautiečiai, kuriems svarbiausias kriterijus – „ten pigiau“.

O ką mes žinome apie kitame Lietuvos krašte esantį kaimyną, su kuriuo Lietuva turi ne tik ilgiausią sieną, bet ir garbingą bendros valstybės istoriją? Nors ji nėra tokia uždara, kaip Rusijos militarizuotas Karaliaučiaus kraštas, visgi į Baltarusiją irgi nenuvažiuosi vos užsinorėjęs – vizos į ją taip pat reikia. Bet jei jau sėkmingai kirtai budrių pasieniečių ir muitininkų saugomą sieną, gali mėgautis nuo Lietuvos nesiskiriančiu peizažu (na, nebent kai kur daugiau nei pas mus mėlynos spalvos), jo fone kyšančiais katalikiškų bažnyčių bokštais ir laukuose besiganančiomis karvių bandomis (turbūt baltarusių vaikai geriau žino, iš kur atsiranda pienas...). Palyginti švaru, pakelės nušienautos, tiesa, kelias, nors ir be duobių, bet krato dėl „lopas ant lopo“ nelygumų. Deja, idiliją greitai sudrumsčia tolumoje boluojantys du monstrai – Astravo atominės elektrinės aušinimo bokštai... Va tada mintys nuo gražių peizažų pereina prie svarstymų, kas būtų, jeigu ta atominė išlėktų į orą, kaip kažkada Černobylis? Ir, žinoma, kam reikėtų „padėkoti“ už tai, jog ši tiksinti bomba atsirado mūsų pasienyje? Ar ne tam, kas organizavo referendumą, jog Lietuva nestatytų naujausiomis japoniškomis technologijomis grįstos Visagino atominės elektrinės?

Jei kam kyla klausimų, kas tas organizatorius, priminsime vieną pernai metų liepą vykusią politikų diskusiją, kurią publikavo BNS: „Premjeras tiesiog sako visišką netiesą, o liaudiškai tariant, tai meluoja. Mes dėjome didžiules pastangas, kad Astravo elektrinė nebūtų statoma. Bandėme suvilioti baltarusius savo planus perkelti į Lietuvą, siūlėme jiems dalyvauti Visagino AE statyboje, kad nestatytų Astravo, o kai jie pradėjo vis tiek statyti Astravą ir kai paaiškėjo, kad jis statomas, tai mes buvome vienintelė vyriausybė, kuri kreipėmės į visas tarptautines organizacijas, aiškiai deklaruodami, kad elektrinė statoma pažeidžiant visas tarptautines konvencijas, ir tai buvo vėlesniu laiku įrodyta tose tarptautinėse organizacijose“, – BNS sakė A. Kubilius. Pasak jo, kai kurie dabartiniai valdantieji turėtų prisiimti atsakomybę dėl žlugusio Visagino AE projekto, turėjusio sutrukdyti Astravo AE statyboms. „Mes iš tikrųjų kovojome, mes siekėme pastatyti Visagino elektrinę tam, kad nebūtų Astravo elektrinės, bet, deja, dabartinis pono S. Skvernelio politinis vadovas R. Karbauskis intensyviai organizavo referendumą prieš Visagino atominę elektrinę. Mes tuomet viešai perspėjome: jeigu nebus statoma Visagino elektrinė, tai toliau bus plėtojama Astravo elektrinė, ir mes buvome teisūs. Šioje vietoje tik dar kartą galiu pakartoti, kad visi S. Skvernelio pareiškimai apie kažkokį kolaboravimą yra visiška netiesa“, – sakė A.Kubilius.

Kodėl A. Kubiliui tenka teisintis? Ogi todėl, kad valdančioji dauguma, pajutusi, jog gali tekti atsakyti už šią politinę išdavystę, bando suversti kaltę būtent tiems, kurie labai stengėsi neleisti prie Lietuvos sienos atsirasti tiksinčiai bombai. Bet blogiausia, kad pas mus pilna manančių, jog nepirkti iš Astravo atominės elektrinės pagamintos energijos yra neracionalu, neprotinga, neekonomiška... Skamba panašiai, kaip pasiūlymas pirkti plėšikų parduodamą jų grobį. Kol kas tarp tokį kelią siūlančiųjų nesimato konkrečių politikų, bet galime neabejoti – jų seniai yra, tik momentas neatėjo.

Gintaras MARKEVIČIUS

Šalių partnerystė stiprina saugumo situaciją regione

Rugpjūčio 29 dieną krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis susitiko su naująja Vokietijos gynybos ministre Annegret Kramp-Karrenbauer. Susitikimas surengtas neformalaus ES gynybos ministrų susitikimo paraštėse. Abu ministrai pasidžiaugė išskirtinai glaudžia Lietuvos ir Vokietijos partneryste stiprinant saugumo situaciją NATO rytų flange bei tarptautinėje arenoje.

„Vokietijos lyderystė vadovaujant NATO priešakinių pajėgų bataliono kovinei grupei Lietuvoje, kuri ypač prisideda prie NATO atgrasymo priemonių stiprinimo regione, yra itin svarbi. Turime ir toliau siekti šių pajėgų įgalinimo. Lietuva taip pat išlieka aktyvi ir patikima Vokietijos partnerė dalyvaujant tarptautinėse misijose ir operacijose, – susitikime sakė krašto apsaugos ministras R. Karoblis.

Ministras taip pat padėkojo Vokietijai už dalyvavimą NATO oro policijos misijoje Lietuvoje bei investicijas į Lietuvos karinę infrastruktūrą. Ministras pasidžiaugė stiprėjančiais ryšiais tarp Lietuvos ir Vokietijos kariuomenių, leidžiančiais abiejų šalių kariuomenėms įgyti didesnį suderinamumą ir efektyviau pasirengti įvairiems scenarijams.

Vokietijos ministrė savo ruožtu padėkojo už Lietuvos svetingumą ir puikias sąlygas Lietuvoje dislokuotiems Vokietijos kariams ir patikino, kad ir toliau aktyviai dalyvaus ne tik formuojant NATO batalioną, bet ir dalyvaus regione vykstančiose pratybose. „Vokietijos vadovavimas šiam batalionui yra solidarumo ženklas bendrų grėsmių akivaizdoje“, – sakė Vokietijos gynybos ministrė A. Kramp-Karrenbauer.

Ministrai taip pat aptarė Europos Sąjungos vystomas gynybos ir saugumo stiprinimo iniciatyvas. Abu ministrai sutarė, kad ES vaidmuo saugumo užtikrinimo kontekste yra svarbus, tačiau pagrindinė rolė gynybos srityje tenka NATO. Todėl abi šalys dės visas pastangas stiprinti ir įgalinti NATO būti pasiruošus atremti bet kokas grėsmes.

Lietuvos ir Vokietijos gynybos ministrai sutarė ir dėl Vokietijos gynybos ministrės vizito į Lietuvą dar šį rudenį.

Ponia A. Kramp-Karrenbauer Vokietijos gynybos ministre paskirta šių metų liepos 17 dieną.

Patruliuos Belgijos, Danijos ir Čekijos naikintuvai

Rugsėjo 3 dieną Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų Aviacijos bazėje Šiauliuose vyko NATO oro policijos misiją Baltijos valstybėse vykdančių karinių vienetų pasikeitimo ceremonija. Atvykstantys Belgijos karinių oro pajėgų kariai perima vadovavimą misijai iš Vengrijos karinių oro pajėgų karių. Papildomą misiją iš Lietuvos sustiprinančius Ispanijos karinių oro pajėgų karius pakeis Danijos karinių oro pajėgų kariai. Estijoje misiją iš Jungtinės Karalystės perims Čekija.

Belgijos karinės oro pajėgos misijai Lietuvos karinių oro pajėgų Aviacijos bazėje Šiauliuose dislokuos keturis naikintuvus F-16. Tai bus jau devintas kartas, kai Belgija dalyvaus NATO oro policijos misijoje Baltijos šalyse ir penktasis kartas nuo 2004 metų pavasario, kai Lietuvoje dislokuojamas Belgijos Karalystės karinių oro pajėgų kontingentas. Belgijos kontingentas ir buvo pirmasis, pradėjęs vykdyti Oro policijos misiją Baltijos šalių oro erdvėje, Lietuvai, Latvijai ir Estijai tapus visateisėmis aljanso narėmis.

NATO oro policijos misiją iš Šiaulių aviacijos bazės sustiprinsianti Danija siunčia keturis naikintuvus F-16. Tai jau septintas kartas, kai Danija prisideda prie misijos vykdymo. Pirmą kartą jie misiją vykdė 2004 metais.

Misiją baigiantys Vengrijos kariai oro erdvės apsaugą vykdė su keturiais naikintuvais JAS-39 „Gripen“. Misijoje dalyvavo apie 200 karių, tarp kurių lakūnai, technikai, medicinos personalas, palaikymo grupės, komunikacijos ir kitų sričių specialistai.

Misiją papildantis Ispanijos karinių oro pajėgų junginys oro erdvės apsaugą vykdė su penkiais naikintuvais F-18. Misijoje dalyvavo apie 210 karių, tarp kurių lakūnai, technikai, medicinos personalas, palaikymo grupės, komunikacijos ir kitų sričių specialistai.

KAM informacija

Ką slepia sena sodyba

Man labai įdomu skaityti laikraštį „Tremtinys“, kur žmonės aprašo savo gyvenimo likimus. Todėl sugalvojau ir aš nors kiek paskelbti savo gyvenimo išgyventas skurdžias karo ir pokario dienas.

Gimiau ir augau nuostabiame Lietuvos kampelyje – Šakių rajone, Banaičių kaime, tarp Šešupės ir Jotijos upių. Dabar Jotijos beveik nebėra – melioracija sunaikino mūsų kaimą ir gražias pajotijos sodybas. Netoli nuo mūsų, už kokių trijų kilometrų, buvo Vokietijos siena, kurią žymėjo tekėdama Šešupė. Mes augome penki broliai, tėvai ir senelis. Tėvai turėjo 24 hektarus žemės ir du hektarus miško.

Menu ankstų birželio 22-osios rytą, kai į mūsų sodybą atvyko odekolonu prakvipusi vokiečių kareivių grupė. Mums, vaikams, dalijo šokoladą ir konservus.

Nelaukiant atėjo 1944 metai, prasidėjo vargo ir baimės laikai. Vokiečiai pasitraukė prie sienos, o pas mus atvyko pasmirdusi, alkana, suvargusi, siauroms akutėmis Raudonoji armija. Tėtis kalne buvo išsikasęs slėptuvę apsisaugoti nuo sviedinių ir kulkų, nes nuo Jurbarko jau atlėkdavo sviediniai. Mums rusų karininkas įsakė greitai išvykti, nes bus dideli mūšiai. Taip mes su arkliais ir kiek spėjome pasiimti daiktų atsidūrėme netoli Gelgaudiškio. Ten išvargome tris mėnesius. Dar tėtis su vyresniais broliais atvažiuodavo pasiimti gyvuliams pašaro. Trobos rusų buvo naikinamos: ir dėl kuro, ir dėl sunaikinimo. Tėtis gerai kalbėjo rusiškai, tai kareiviai pasakodavo, kad jie eidavo po parą į pirmas linijas, o ten susišaudymų beveik nebuvo, kad jų apkasai nuo vokiečių tik per 100 metrų, jie ten susieidavo ir nesišaudė, nes visi buvo mamų vaikai ir norėjo gyventi, parsinešdavo vokiškų cigarečių. Po trijų mėnesių rusai puolė nuo Šiaulių ir per Tilžės tiltą užėmė Tilžę, pradėjo supti prie Pilkainio. Tada vokiečiai ties mumis skubiai bėgo į Vokietijos gilumą Gumbinės link. Taip išvengėme didelio karo. Sugrįžome į namus ir vėl gyvenome, tik jau blogiau.

Atsirado visokių skundikų ir stribų. Jau 1948 metais pradėjo varyti į žadėtą „rojų“ – kolchozą. Bežemiai nubėgo pirmi ir pasirašė, o mes, kurie buvome vadinami „buožėmis“, dar vis laikėmės savo, bet pribaigė mokesčiai ir ėmė grasinti Sibiru. Iš mūsų krašto buvo stribas Jurgis Jokūbaitis. Stribų lizdas buvo Kiduliuose. Būdavo, ateina ir sako: „Na, Damuši, esi sąraše ištremti. Ruoškis“. Tada tėtis duodavo ką turėdavo – samagono, lašinių, kiaušinių, ir sakydavo: „Nešk tam viršininkui, gal paliks“. Taip jis mus melžė tris kartus ir nežinia, ar jis vienas suėdė, ar teko ir tam viršininkui.

Vieną naktį mus apstojo sargyba ir liepė ruoštis. Išlaukėm iki ryto. Saulei pakilus atėjęs ruselis pasakė viršininkui, kad mašina sulūžo. O viršininkas tarė: „Reikėjo ateiti anksčiau, vieną „kūloką“ išvežė pro mus (Jančorą), būtume ir tą paėmę“. Tada buvo paskutinis trėmimas. Taip ir likome...

Susikūrė kolchozas. Broliai išeidavo į darbą. 1950 metais vyriausias brolis gavo šaukimą į armiją. Reikėjo su draugais išleistuves padaryti. Verda samagoną kluone ir atvažiuoja stribai vežti šiaudų, – pas mus buvo kaimyno sukrauti, nes tas jau buvo kalėjime. Rado brolį prie samagono – viską išvertė ir užvedė bylą Šakiuose. Teisme tėvui pareiškė, kad sūnus turi eiti į armiją, o tėvą, kad išliko nuo Sibiro, tai nors vieniems metams kalėjimo, perauklėjimui. Iš teismo salės tėtės jau neišleido. Jį „auklėjo“ Marijampolėje.

Netoli mūsų gyveno geri žmonės Jasaičiai. Jie pas mus vis dirbdavo – ir per rugiapjūtę, ir šiaip padėdavo, kur tik reikėjo. Tėtis jiems duodavo ir pasišienauti, ir grūdų duonai. Jasaičiai žemės beveik neturėjo. Augino tris sūnus ir dukterį. Vienas sūnus Jonas, baigęs keturias klases, tapo valsčiaus pirmininku. Jo „dėka“ kelis ištrėmė į Sibirą. Daug kartų jo tykojo partizanai, norėjo likviduoti.

1949 metų liepą du broliai arkliais važiavo trąšų į panemunę. Mane, kaip vaiką, pasiėmė pasivažinėti. Privažiavę mišką pamatėme atvažiuojančius du su dviračiais. Mus pralenkė, tuoj iššoko iš griovio du partizanai ir liepė sustoti. Vienas griebėsi pistoleto, tai jį nušovė, o kitas buvo be ginklo, tai liepė mums visiems sėsti prie griovio. Jo klausinėjo, kur buvo, ko buvo, kas tas negyvas. Negyvas buvo valsčiaus komsorgas Pranskaitis. Antrą pažinojom visi – nuo Slavikų Jonas Bosas. „Kuo dirbi?“ –„Mokyklos komjaunuolių vadovas“. –„Toks jaunas, o jau komunistas...“ Liepė mums važiuoti į Kidulius ir pranešti garnizonui, kad atsiimtų tuodu negyvus.

Partizanai pasiėmė jųdviejų dviračius ir nuvažiavo savo keliais. Laukė Jasaičio, papuolė kiti.

Vėliau mūsų kolchoze buvo susirinkimas. Jasaitis turėjo pareiti pas motiną pietų. Tėvai gyveno beveik miške. Pas tėvus atėjo ubagaudamas žmogelis ir sako: „Daug kareivių mačiau miške“. Motina suprato, kas tie kareiviai, pasiėmė juodą skarą ir išbėgusi į lauką mojo pareinančiam sūnui. Jis suprato duotą ženklas ir pabėgo per Siesikus.

Buvo kaimynas Jurgis Merčaitis, tai jis įstojo į vokiečių armiją, tikėjosi, kad rusas bus greitai nugalėtas ir jam tada prasidės geresnis gyvenimas. Bet išėjo kitaip. Kai frontas grįžo prie Vokietijos, jis pabėgo ir gyveno namie, kol pasibaigė karas. Tada jį pamatė tas Jasaitis, atvažiavo dar trys ir Jurgį išsivežė. Grįžo po 10 metų iš Vorkutos nukankintas.

Mano geras draugas pasakojo atsitikimą. Pas juos užeidavo partizanai. Mama jiems duodavo pavalgyti ir kartą išsišnekėjo, kad tėtis turi ginklą ir šovinių. Prie jų namų buvo upelis ir ten buvo vokiečių bunkeriai, kurių rusai nerado, tai jis parsinešė dvi dėžes granatų, dvi dėžes šovinių, du šautuvus ir namie paslėpė. Kaip mano draugas (jau miręs) pasakojo, jis nieko apie tai net nežinojo. Kai kitą kartą vėl atėjo partizanai ir pats tėvas papasakojo apie tą turtą, tada jie viską išsinešė. Vienas iš partizanų buvo Lietuvos karininkas Urbonas Dailidė (iš Pekorninkų kaimo, vėliau jį iškėlė į Prienų rajoną. Ten ir žuvo. Jo šeima buvo Sibire), tai surašė viską, ką gavo, visi pasirašė ir uždėjo antspaudą, sakydamas: „Turėk, saugok. Kai bus laisva Lietuva, tave už tai pagerbs, nors mūsų jau ir nebebus“. Mano draugas sakė matęs, kaip tėvas tą raštą įdėjo į butelį ir kažkur paslėpė. Dar partizanai prašė tėvo, kad jo sūnus būtų ryšininku. Tėvas atsakė, kad jis dar piemuo ir gali draugams išsipasakoti. Vėliau draugo tėvas apsigyveno Gelgaudiškyje pas dukterį, kuri gyveno su stribu. Tėvas jai nieko nepasakojo, o susirgęs greitai mirė ir nespėjo sūnui pasakyti, kur paslėptas butelis.

Mano mamos sesuo buvo ištekėjusi už Miliūno, turėjo du sūnus Klemensą ir Joną. Pas juos už berną tarnavo Antanas Rekešius nuo Kidulių. Miliūnas jaunas mirė, o našlė ištekėjo už to berno. Klemensą, mano pusbrolį ir patėvį rusai paėmė į frontą. Puolant Kauną Klemensą sužeidė ir nutraukė koją, tokį jį rado patėvis – norėjo padėti, nors nunešti į saugesnę vietą, bet rusas neleido. Kai puolimas pasibaigė, sanitarai rado jį jau be sąmonės. Nuvežė į ligoninę, apgydė ir išvežė į Baltarusiją, kur jis išbuvo, kol pasibaigė karas. Grįžo su protezu. O patėvį sužeidė, jis gulėjo Kauno klinikose. Kai pasveiko, turėjo grįžti į savo batalioną ir vėl į frontą. Jis iš Kauno ligoninės pabėgo ir parėjo namo. O ten išėjo pas partizanus. Tas pats Urbonas Dailidė buvo jo giminaitis, kartu kovojo. Pernai „Tremtinyje“ mačiau įųdviejų, stovinčių drauge, nuotrauką. Mamos sesuo su sūnumi Jonu gyveno irgi netoli savo namų, slapstėsi nuo tremties. Po kiek laiko persikėlė gyventi prie Šešupės. Sūnus dirbo kolchoze.

Kartą ji pas mamą atsinešė daug šiltos medžiagos, sako, siuvam vyriškas apatines kelnes. Mama turėjo siuvamąją mašiną „Singer“ ir juodvi prisiuvo daug vyriškų kelnių. Prispirta pasisakė, kad tai Antanui ir draugams, kad prie Šešupės Antanas su dar dviem partizanais turi bunkerį. Mano pusbrolis su valtimi plukdydavo jiems valgyti. Visai arti prie jų buvo rusų brigada, jie kirto mišką. Ten buvo ir parduotuvė, į kurią mano mama eidavo pirkti duonos, jei likdavo nuo rusų. Pašešupy gyveno toks Urbšas ir kažkas papjovė jo telyčią. Iš pradžių jis galvojo, kad partizanai, nes žinojo, kad jie už Šešupės gyvena, bet paaiškėjo, kad telyčią papjovė rusai. Jis nuėjo į Kidulius ir pasakė garnizono viršininkui, kad papjovė „banditai“. Atvažiavo dvi mašinos kareivių ir stribų su šunimis ir mišką košė visą dieną. Partizanų slėptuvės įėjimo taip ir nerado, nes jis buvo vandeniu iš Šešupės. Jau ruošėsi atgal, tik vienas kareivis užsinorėjo „reikalus“ atlikti, atsitūpė ir pamatė, kad po eglaite rūksta dūmai. Tada per kaminą įleido tris granatas ir susprogdino. Nieko neliko, tik didelė duobė. Tą garsą ir mes girdėjome už trijų kilometrų. Ten žuvo ir pusbrolių patėvis.

Tų atsitikimų galėčiau parašyti begalę, tik gal jau niekam neįdomu...

Gintas DAMUŠIS

Sveikiname

Sveikiname jubiliejų šventusias filialo nares:
Palmyrą GERVYTĘ-DAUGELIENĘ – 85-ąjį,
Aldoną BRAŽIONYTĘ-KRASKAUSKIENĘ – 75-ąjį.
Linkime stiprios sveikatos, neblėstančios energijos ir Švč. Mergelės Marijos globos.

LPKTS Rokiškio filialas

Te niekad neapleis energija sparnuota.
Ir akys šilumą jaunatvišką teskleis.
Širdis, tikėjimo žiedais apvainikuota,
Te niekada pavargti jums neleis.

75-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusį tremtinį **Joną JAKŠTĮ** ir **60-ojo** jubiliejaus proga – buvusį tremtinį **Algirdą PETRAITĮ**.
Linkime geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Biržų filialo narius:
Mariją DAGIENĘ – 85-ojo,
Feliciją KARPALOVĄ ir Akvilę RUTKEVILIENĘ – 80-ojo,
Vytautą LINKEVIČIŲ – 70-ojo.
Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, džiaugsmingų ir laimingų metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Biržų filialas

75-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Irkutsko sr. Taljano tremtinę **Danutę MACEINAITĘ-BANIONIENĘ**.

Tegul širdies dosnumas neišsenka,
Veide negęsta šypsena šilta,
Lai laimė ir sėkmė Tau tiesia ranką
Ir niekad neapleidžia sveikata.

Vaikystės draugės ir draugai

Kovojanti už savo laisvę tauta visuomet yra teisi

Lietuvių pasipriešinimas sovietinei okupacijai Rytų Aukštaitijoje

Pabaiga.
Pradžia Nr. 32 (1342)

Trečialaukio kaime įsikūrė brolių Juozo ir Balio Barisų Beržo būrys. Jis buvo pavaldus Lietuvos laisvės armijai (LLA). Jame buvo apie 100 partizanų. Šio būrio partizanai pirmieji Rytų Aukštaitijoje puikavosi Lietuvos kariuomenės uniforma. Pirmąjį kovos krikštą beržiečiai patyrė su pasieniečiais-žaliakepuriais prie Dabužių miško, Veršelių kaime. Mūšyje žuvo partizanai Petras Brigackas, Vladas Vildžius, Bronius Sudeikis buvo sužeistas. Kiti keturi partizanai – Petras Tratulis, Mykolas Smiška, Stasys Šablevičius, Alfonsas Šablevičius buvo sužeisti ir suimti. Sušaudyti Vilniaus KGB kalėjime.1945 metų vasarą beržiečiai kelis kartus buvo surengę pasalas Kavarsko stribams. 1945 metų gruodžio 31 dieną Beržas buvo apsuptas NKVD kariuomenės dalinio ir stribų. Mūšyje sunkiai sužeistas Bronius Simanonis buvo atgabentas į Vilniaus KGB kalėjimą ir čia sušaudytas.

Papartynės, Surdaugių, Zerkiškių (Anykščių rajone) jaunimas susitelkė į Ąžuolo – A. Jagėlos vadovaujamą partizanų būrį. Jame partizanavo broliai Alfonsas Grimža-Gluosnis, Kazimieras Grimža-Kulka, broliai Stasys Stalionis-Žalvaris, Bronius Stalionis-Arimantas, Juozas Balčiūnas (vėliau tapęs išdaviku ir pačių partizanų nubaustas mirties bausme, sušaudant). 1945 metų birželio 13 dieną Ąžuolo vyrai susikovė su Kavarsko stribais ir NKVD kariuomenės daliniu Dabužių kautynėse. Jiems talkino P. Semėno-Jaguaro, B. Sudeikio-Čigono būriai. Iš viso kautynėse dalyvavo apie 100 kovotojų. Žuvo trys partizanai, tarp jų ir Algirdas Pivoras-Briedis, ir 14 NKVD kariuomenės kareivių. Kitame Ąžuolo mūšyje su NKVD kariuomene buvo sunkiai sužeistas Alfonsas Grimža-Gluosnis (sužeista dešinė koja, granatos skeveldros praplėštas pilvas). Šalia brolio liko K. Grimža-Kulka, S.Stalionis-Žalvaris, jo brolis B. Stalionis-Arimantas, Stasys Kilda-Savanoris. Kovėsi, kol galėjo. Kai nebeliko šovinių, visi susisprogdino granatomis. Mūšyje tada žuvo 17 partizanų ir 18 rusų kareivių.

1945 metų balandžio 8 dieną Kavarsko stribai sumanė „išvalyti“ nuo partizanų Repšėnų miškelį. Tačiau Ąžuolo vyrai juos aplenkė ir surengė pasalą. Mūšyje žuvo du stribai ir girininkas A.Šukevičius. 1946 metų sausio 15 dieną jungtinis A. Jagėlos – Ąžuolo, P. Semėno – Jaguaro ir B. Sudeikio – Čigono būrys susikovė su NKVD kariuomenės daliniu Pienios ir Susienos upelių kloniuose. Tada žuvo trys partizanai: Stasys Morkūnas, Bronius Pivoras-Briedis ir Edvardas Miškinis. 1946 metų sausio 17 dieną kautynėse su stribais ties Pasusienio kaimu žuvo beveik visas Petro Semėno-Jaguaro būrys. Žuvo būrio vadas Jaguaras bei jo sesuo ryšininkė Anelė Semėnaitė.

Antroje Roberto Patamsio knygos „Lietuvių pasipriešinimas“ dalyje pasakojama, kaip Rytų Aukštaitijoje formavosi dvi Lietuvos: komunistų ir stribų bei antroji – laisvės kovotojų – partizanų ir jų rėmėjų. Tos dvi Lietuvos išliko iki šiol. Tik jau jų turinys ir esmė kitokia: dar vis tebegyvuoja komunistinė, stribų Lietuva, ir istorinė etninė, atstovaujama negausių nenutautėjusių lietuvių, išsaugojusių tautines vertybes.

Trečioje knygos dalyje žvelgiama į tuos pačius pokario istorinius įvykius, tik jau per vienos šeimos, laisvės mylėtojų Kadžionių iš Piktagalių kaimo, prizmę. Katalikiškoje ir patriotiškoje Kadžionių šeimoje augo keturios dukterys – Bronė, Palmyra, Kazimiera ir Monika, ir keturi sūnūs: Aleksas, Kazys, Karolis ir Jonas. Aleksas ir Karolis dalyvavo Tautos sukilime 1941 metų birželio 22– 28 dienomis Kavarske. Vokiečių okupacijos metais Aleksas įstojo į policijos batalioną ir su juo dalyvavo kovose Baltarusijoje. Italijoje, britų kariuomenės sudėtyje, kovojo su sukilėliais Apeninų kalnuose. Pasibaigus karui, dar penkerius metus tarnavo britų kariuomenės Anderso armijos II lenkų korpuso daliniuose Italijoje, vėliau emigravo į Airiją. Karolis Kadžionis vokiečių okupacijos metais buvo paimtas į vokiečių kariuomenę, dalyvavo kovose Rytų fronte prie Charkovo. Išleistas trumpalaikių atostogų aplankyti tėvų, į vokiečių kariuomenę negrįžo, dirbo savo tėvų ūkyje. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai Lietuvoje, Karolis ir Kazys 1944 metų vasarą išėjo partizanauti – įstojo į Broniaus Sudeikio-Čigono partizanų būrį. Karolis Kadžionis tapo partizanu Vermachtu. Jaunėlis septyniolikmetis Jonas Kadžionis NKVD buvo tardomas, pastatytas prie sienos su įremtu į krūtinę durtuvu, reikalaujant pasakyti, kur yra jo vyresnieji broliai. Kadžionių namuose buvo įrengta slėptuvė, slapstėsi nuo NKVD akių partizanas Bronius Pivoras-Briedis, kartais joje pasislėpdavo ir Vermachtas. Karolis Kadžionis dar nuo mokyklos suolo artimai draugavo su Broniumi Sudeikiu-Čigonu ir su jo broliu Liudu Sudeikiu-Klajūnu.

1945 metų vasario 18 dieną jungtinio partizanų būrio – Broniaus Sudeikio-Čigono, A.Jagėlos-Ąžuolo, J. Miškinio ir P.Semėno-Jaguaro – apie 80 kovotojų susikovė su NKVD kariuomenės daliniu ir stribų būriu prie Klaibūnų kaimo. Mūšyje Karolis Kadžionis-Vermachtas buvo sunkiai sužeistas ir susisprogdino granata. 1948 metų gegužės 22 dieną visa Kadžionių šeima, išskyrus Moniką, kuri jau buvo ištekėjusi ir pakeitusi pavardę, buvo ištremta į Sibirą. Jono Kadžionio tada nebuvo namuose ir iš visos šeimos jis vienintelis liko Lietuvoje. Žinojo, kad bus NKVD medžiojamas. Todėl nedvejodamas pasirinko partizano kelią. Per ryšininkus susisiekė su A.Semėno-Ąžuolo partizanais. Į partizanų būrį jį atvedė to būrio partizanai Velanis-Tigras ir J. Šileika-Švedrys. Jonas Kadžionis pasirinko Bėdos slapyvardį, nes į būrį atėjo su bėda, sirgo niežais. Būryje nuo tos bėdos jį greitai išgydė partizano žmona. Bėda buvo paskirtas į Butageidžio kuopą, kurioje jis buvo 34-as. Butageidžio kuopa priklausė Algimanto apygardos Šarūno rinktinei. Butageidžio kuopoje partizanavo ir jį pasitikę kovotojai Velanis-Tigras ir J. Šileika-Švedrys.

1948 metais Lietuvos ginkluotame pasipriešinime prasidėjo išdavystės. Vienas iš išdavikų buvo kavarskietis J.Darela-Diedukša. Savo laiku jis buvo Tautos sukilimo dalyvis, jo šeima ištremta į Sibirą. Jo padorumu niekas neabejojo. Tačiau J. Darela pradėjo girtuokliauti, kabinėtis prie moterų ir galutinai degradavo... Į Ąžuolo būrį atvedė rusų garnizoną. Nelygioje kovoje su NKVD kariuomene 1948 metų lapkričio 13 dieną žuvo būrio vadas A.Jagėla, Jonas Dagelis-Gintaras ir ryšininkė Danutė Dovydėnaitė-Laumė. Kitiems partizanams, nors ir sužeistiems, pavyko pabėgti. Jono Kadžionio tą dieną stovykloje nebuvo. Jis būrio vado Ąžuolo buvo iškomandiruotas į miestą. Ąžuolo būrio vadu tapo A.Velanis-Tigras. Suimtas KGB A.Velanis-Tigras buvo labai žiauriai mušamas. Tardymų neatlaikęs jis išdavė visą savo būrį ir kagėbistų tardymo metu buvo užmuštas. Jo bendražygiai suimti.

Butageidžio kuopoje gyvi buvo likę penki partizanai, tarp jų ir Jonas bei Malvina Kadžioniai. 1949 metų rugpjūčio 17 dieną miške prie Rezgių kaimo būryje lankantis Algimanto apygardos vadui A.Starkui-Montei butageidiečiai buvo apsupti NKVD garnizono ir tik A.Starkaus-Montės sumanumo ir patyrimo dėka daliai jų pavyko išsigelbėti. Kautynėse su NKVD kariais žuvo J. Šileika-Švedrys, buvo sužeisti ir suimti A.Simanonis-Sigitas ir J. Butkus-Karklas. Abu nuvežti į Anykščių MVD kalėjimą. Karklas mirė nuo žaizdų. Sigitas vyriškai atlaikė visus tardymus, buvo nuteistas, kalėjo Sibiro lageriuose, o grįžęs iš Sibiro į Lietuvą garbingai nugyveno savo gyvenimą. Partizanų išdavikas paaiškėjo greitai. Tai buvo Silvestras Ginietis, KGB užverbuotas ir tapęs KGB agentu.

1950 metų kovo 2 dieną Morkūno vienkiemyje dėl KGB agento išdavystės žuvo Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai Jonas Sinkevičius-Šermukšnis, Petras Sinkevičius-Ąžuolas, Povilas Končius-Alijošius, Vincė Adamonytė-Kunigaikštytė, o Petras Dirsė-Kraštelis buvo suimtas. Išdavė partizanų pažįstamas Vaclovas Martinonis, kuris begėdiškai apkaltino išdavyste kaimyną V. Blažį. Partizanai jį už išdavystę ruošėsi sušaudyti. V. Blažį nuo mirties išgelbėjo partizanė Malvina Kadžionienė, gerai jį pažinojusi. Pasirodo, kad Blažį išdavė Aldona Juzėnaitė, įsimylėjusi stribą, ir jam teikusi informaciją apie partizanus. Tas pats stribas nušovė ir Butageidžio kuopos partizaną A.Blauzdį-Konkurentą.

Jonas ir Malvina Kadžioniai išsilaikė iki pat 1953 metų. Turėjo du bunkerius: vieną Repšėnų miške, kitą Troškūnų girioje. Į tuos bunkerius, prasidėjus miškų „valymui“, ateidavo slėptis dar likę Rytų Lietuvos partizanai, Pranas J. Jurkėnas-Eimutis. Žuvo Eimutis 1953 metų pavasarį.

1953 metų gegužę Jonas Kadžionis per ryšininką J.Tilindį-Žvalgą gavo laišką neva nuo Vyčio apygardos Ūkio skyriaus viršininko pavaduotojo Mykolo Janulio-Tautvydo, kuris kvietė susitikti su Algimanto apygardos Šarūno rinktinės vadu A. Slučka-Šarūnu gegužės 21–22 dienomis. Susitikimas buvo paskirtas Alūkėnų miško pakraštyje buvusioje sodyboje. Gegužės 22 dieną į susitikimą atėjo septyni „partizanai“: Bronius Kalytis-Siaubas, buvęs Vytauto apygardos partizanų vadas, bet jau tapęs KGB smogiku „Ramojumi“; buvę tos pačios apygardos partizanai Alfonsas Radzevičius-Tarzanas ir Petronis-Klajūnas, tapę smogikais „Alfa“ ir „Kairiu“ , du stribai Stasys Šimkus ir Ignas Tamašiūnas bei du nepažįstami stribai, tapę smogikais. Žaibas, supratęs, kad papuolė į smogikų pasalą, pasinaudojęs palankiu momentu, suspėjo pabėgti, o Jonas ir Malvina Kadžioniai buvo suimti.

1953 metų gegužės 30 dieną, suėmus visos Lietuvos ginkluoto partizanų pasipriešinimo vadą Joną Žemaitį-Vytautą, lietuvių ginkluotas pasipriešinimas okupantams baigėsi, nors dar keli partizanai išsilaikė slėptuvėse iki pat 1969 metų. 1953 metų rugsėjo 12–15 dienomis vyko Kadžionių teismas. Abu buvo nuteisti pagal Rusijos BK 58 straipsnį po 25 metus griežtojo režimo lagerių ir 5 metams tremties. Kalėjo Omsko, Mordovijos ir Taišeto griežtojo režimo lageriuose. Lageriuose Jonas Kadžionis susipažino su ten kalėjusiais Petru Plumpa, Kazimieru Skebėra ir Sergejumi Kovaliovu. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę su jais draugavo. Ir tomis pažintimis labai didžiavosi.

Į Lietuvą Jonas ir Malvina grįžo tik 1978 metais. Lietuvos KGB buvo persekiojami ir tik J.Kadžioniui nuvykus į Maskvą, SSRS Vidaus reikalų ministeriją, ir įteikus skundą dėl jų persekiojimo Lietuvos KGB, atlikus bausmę, jiems buvo leista apsigyventi Karaliaučiaus srityje. Jonas įsidarbino Sovietske lentpjūvėje. 1989 metais, jau Lietuvoje pradėjus pūsti Atgimimo vėjams, sugrįžo į tėvynę. Aktyviai įsijungė į dainuojančios Lietuvos atgimimo revoliucijos kovotojų gretas, tapo vienu iš pagrindinių organizatorių Lietuvoje, perlaidojant stribų užkastus ir išniekintus Lietuvos partizanus deramose lietuviams vietose – kapinėse, iškilmingai pagerbiant jų atminimą. Savo lėšomis pastatydino Butageidžio kuopos bendražygiams paminklus. Dabar nenuilstantis Lietuvos laisvės kovotojas partizanas Jonas Kadžionis tapo pagrindiniu organizatoriumi pagerbiant monsinjoro Alfonso Svarinsko ir partizanų atminimą Didžiosios Kovos apygardos partizanų parke Kadrėnuose.

Knyga „Lietuvių pasipriešinimas“ kada nors taps pačiu objektyviausiu ir išsamiausiu Rytų Lietuvos pokario istorijos šaltiniu ir savotišku priminimu bei įkvepiančiu pavyzdžiu to krašto jaunosioms kartoms, kaip reikia mylėti ir ginti savo tėvynę, kaip ją mylėjo ir gynė jų tėvai ir seneliai, negailėdami savo gyvybės, kad mūsų tauta ir Lietuva išliktų amžiams šiame Žemės lopinėlyje.

Prof. Ona VOVERIENĖ

Istorija be „baltų dėmių“

Šaulys Antanas Uzdila

Lietuvos šaulių sąjungos Seinų skyriaus vado 1922 metų rugsėjo 8 dieną rašte Nr. 68 sl. („slaptai“, „asmeniškai“), adresuotame LŠS Centro valdybos Konspiratyvinio skyriaus viršininkui, pateikiamos žinios apie 1921–1922 metais kovose pasižymėjusius šaulius. Tekste jie įvardijami kaip šauliai – partizanai. Minėto rašto 3-iame punkte rašoma:

„Punsko būrio šauliui – partizanui Antanui Uzdylai reikėtų išreikšti pagyrimas už apsigynimą su parabeliu nuo 3-jų lenkų sargybinių, stovinčių už 30 žingsnių su šautuvais Dusnyčios dvare 1922 metų sausio mėnesį.“

Šiame rašte LŠS Seinų skyriaus vadas prašo aukštesnės vadovybės apdovanoti pasižymėjusius šaulius, „kad būtų geresnis ūpas šauliams, kad jaustų, jog už jų padarytus nuopelnus valdžia rūpinasi.“

Lietuvos Centriniame valstybės archyve saugoma Krašto apsaugos ministerijos Kariuomenės štabo rikiuotės skyriaus bylų fonde Antano Uzdilos, Antano, kūrėjo savanorio medalio gavimo reikalų byla.

1940 metų gegužės 27 dieną Antanas Uzdila, gyvenęs Vilkaviškyje, Turgavietės gatvėje Nr. 2, kreipėsi į Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalio komisiją su prašymu:

„Prašau Kūrėjų savanorių medalio komisiją pripažinti mane kūrėju savanoriu, tarnavusį Lietuvos kariuomenėje, partizanų eilėse, nuo 1919 metų birželio mėnesio pradžios iki 1921 metų sausio mėnesio vidurio.

Tarnaudamas Punsko partizanų būryje, dalyvavau kovose su lenkų partizanais ir kariuomene po Seinais, Punsku, Cipliškiu ir kitose vietovėse, kaip tai pažymėta buvusio Punsko šaulių partizanų vado Jono Grimalausko, partizano J. Daugėlos, Antano Sendos, Juozo Grimalausko.

Esu gimęs 1901 metų gegužės 1 dieną Kreivėnų kaime, Punsko valsčiuje, Seinų apskrityje.

Ligi okupacijos gyvenau Vilniaus krašte. Už drąsią paramą savo tėvynei Lietuvai padėti buvau lenkų valdžios ieškomas ir už sugavimą manęs buvo lenkų agentams paskirta 40 000 zlotų.“

Vilkaviškio vyskupijos Keturvalakių parapijos klebono 1940 metų gegužės 24 dieną išduotame gimimo metrikų akto nuoraše (nuorašas sudarytas remiantis išduotais Punsko parapijos klebono 1926 metų gegužės 14 dienos gimimo metrikais), kad Antanas Uzdila gimė 1901 metų gegužės 26 dieną (akto Nr. 157). Tėvai – Antanas Uzdila ir Katarina Murinaitė.

1940 metų balandžio 24 dieną buvęs LŠS Punsko šaulių būrio vadas Jonas Grimalauskas, gyvenęs Svidiškių kaime, Punsko valsčiuje, paliudijo (jo parašą patvirtino Punsko valsčiaus viršaitis), kad:

„Antanas Uzdila 1919 metų birželio mėnesį įstojo į Punsko šaulių – partizanų būrį ir išbuvo jame iki įstojimo į karo lauko partizanų grupę 1921 metų sausį. Būdamas Punsko šaulių – partizanų būryje dalyvavo kovose su lenkų partizanais ir kariuomene Seinų, Punsko, Cipliškių, Liubavo ir kitose apylinkėse. Būdamas aktyvus šaulys daug savo draugų prikalbino stoti į šaulių eiles. Pasižymėjo kaipo gaudytojas lenkų šnipų ir šiaip lenkiškų gaivalų. Kaipo ištikimas ir drąsus šaulys buvo paskirtas Kreivėnų skyriaus vadu. Savo drąsumu yra pasižymėjęs pargabendamas iš tolimos užfrontės įvairios kariškos medžiagos.

Tuo metu, kaipo už didelį lenkų priešą, lenkų valdžia buvo paskyrusi 40 000 zlotų už jo sugavimą. Vienam lenkų kareiviui pasisekė sugauti, bet jis, Uzdila, savo drąsumu ir sumanumu stodamas su savo priešu į dvikovą, lenkų kareivį primušęs pabėgo į mūsų pusę. Lenkų kareivis vežant į Suvalkų ligoninę mirė.“

1940 metų balandžio 23 dieną Seinų apskrities Būdviečio pradinės mokyklos vedėjas, buvęs LŠS Seinų skyriaus Punsko rajono vadas Julius Daugėla paliudijo (jo parašą patvirtino Punsko valsčiaus viršaitis):

„Antanas Uzdila, sūnus Antano, kilęs iš okupuotos Lietuvos Punsko valsčiaus Kreivėnų kaimo, įstojo į Punsko šaulių partizanų būrį 1919 metų birželio mėnesį ir išbuvo jame ligi įstojimo į I Karo lauko partizanų grupę 1921 metų sausio mėnesį. Būdamas Punsko šaulių – partizanų būryje dalyvavo kovose su lenkų partizanais ir kariuomene Seinų, Punsko, Cipliškių ir kitose apylinkėse. Pasižymėjo kaipo gaudytojas lenkų šnipų, drąsus šaulys, net yra pargabenęs iš tolimos užfrontės lenkiškų kariškų šautuvų, telefono aparatą ir kitokios karo medžiagos. Be to, 1921 metais buvo lenkų kareivio sugautas, bet savo priešą nuveikė, kuris bevežant į Seinus mirė, pats gi Uzdila pabėgo mūsų pusėn.“

1940 metų balandžio 23 dieną Seinų apskrities Punsko valsčiaus Senų Alksnėnų kaimo gyventojas Antanas Senda paliudijo (jo parašą patvirtino Punsko valsčiaus viršaitis):

„Antanas Uzdila, sūnus Antano, kilęs iš Punsko valsčiaus Kreivėnų kaimo (okupuotos Lietuvos), dabar gyvenantis Vilkaviškio mieste, 1918 metų lapkričio mėnesio apie 20 dieną buvo įstojęs į vietos Punsko lietuvių steigiamą miliciją, paskui 1919 metų birželio mėnesį įstojo į Punsko partizanų – šaulių būrį ir aktyviai dalyvavo mūšiuose su lenkais: po Seinais, vėliau po Cipliške ir Punsku. 1920 metų pavasaryje jis sugavo ties Punsku dvi žymias lenkų šnipes su planais ir perdavė kariuomenės štabui. Taip pat tais pačiais 1920 metais jis su kitais savo trimis draugais pargabeno geležinkeliu Lietuvos pusėn iš lenkų užimtos Kolietninko stoties – geležinkelio vagonetką ir telefono aparatą ir kartu parvarė keturis, nuginklavę, lenkų kareivius ir tą visą perdavė Lietuvos kariuomenei. Taip pat 1920 metų rudenį ties Alksnėnų kaimu, šiapus Punsko, lenkų šarvuotam traukiniui užpuolus lietuvių karinę sargybą, bendrai su kareiviais ir kitais savo draugais dalyvavo gynime. Ir daugumoj kitų vietų kovose su lenkais, tuo metu minimas Antanas Uzdila dalyvavo kaipo vienas iš žymiausių vietos partizanų.“

1940 metų balandžio 24 dieną Seinų apskrities Punsko valsčiaus Senų Alksnėnų kaimo gyventojas Juozas Grimalauskas paliudijo (jo parašą patvirtino Punsko valsčiaus viršaitis):

„Antanas Uzdila, sūnus Antano, kilęs iš okupuotos Lietuvos dalies, Punsko valsčiaus Kreivėnų kaimo, 1918 metų lapkričio mėnesį, vokiečiams pasitraukus, stojo į vietos miliciją, vėliau 1919 metų birželio mėnesį stojo į Punsko šaulių partizanų būrį ir aktingai dalyvavo mūšiuose su lenkų partizanais ir kareiviais po Seinais, Cipliškėm, Punske ir kitose apylinkėse. Pasižymėjo kaipo gaudytojas lenkų šnipų. Drąsus šaulys net yra pargabenęs iš užfrontės lenkiškų kariškų šautuvų ir telefono aparatą, geležinkelio vagonetką ir keturis lenkų kareivius, kuriuos pats vienas nuginklavo. Be to, 1921 metais buvo lenkų kareivio užfrontėje sugautas ir vežamas į Suvalkus, bet savo drąsumu ir sumanumu jį vežusį lenkų kareivį taip nuveikė, kad pats pabėgo, o lenkų kareivis važiuodamas į Suvalkus be savo aukos kelyje mirė. Uzdila sėkmingai pasiekė savo tikslą atbėgdamas į Lietuvą.“

Antanas Uzdila su šeima, iki 1940 metų, Vilkaviškis

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis
Medalis iš G. Lučinsko kolekcijos

Byloje dėl Antano Uzdilos savanorio medalio gavimo yra ir Vilkaviškio policijos nuovados viršininko 1940 metų balandžio 22 dieną liudijimas, kad asmuo nėra teistas ir priešvalstybiniame veikime nepastebėtas.

1928 metų vasario 27 dieną Lietuvos Respublikos Vyriausybė nusprendė įsteigti specialų apdovanojimą asmenims, aktyviai dalyvavusiems Nepriklausomybės kovose. Jis buvo pavadintas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu. 1928 metų kovo 28 dieną buvo suformuota speciali Savanorių medalio komisija. Medalio komisijos tikslas buvo nustatyti, kas turi teisę vadintis savanoriu. Komisijos narius skyrė krašto apsaugos ministras, ten buvo pirmininkas ir trys nariai. Dar steigiant medalį, buvo paskelbta, kad buvę savanoriai galės naudotis savo teisėmis lygiai 10 metų, o po to jas praras. Tai reiškė, kad savanorių registravimas turėjo baigtis 1938 metų vasario 27 dieną. Tačiau visuomenė nuolat skundėsi Prezidentui, kad komisija labai lėtai dirba, vietos valdžia neišduoda reikalingų dokumentų. Todėl komisija tęsė darbą iki pat Lietuvos okupacijos 1940 metų birželį – paskutinis posėdis įvyko birželio 12-ąją.

Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medalis buvo vienas garbingiausių tarpukario Lietuvos Respublikos apdovanojimų. Šiuo medaliu buvo apdovanoti 10 245 asmenys.

Kodėl buvęs partizanas, šaulys Antanas Uzdila dėl garbingo apdovanojimo kreipėsi tik 1940-ųjų pavasarį (nors medalis buvo teikiamas nuo 1928 metų), belieka tik spėlioti. Galbūt lenkų okupuotoje teritorijoje gyveno Antano giminės ar tarnybos draugai ir jiems nenorėta pakenkti. Tačiau, kai 1939 metų rugsėjo 1 dieną prasidėjo Antrasis pasaulinis karas ir netrukus žlugo Lenkijos valstybė, manydamas, kad niekam jau nebepakenks, Antanas Uzdila nusprendė pasinaudoti to laikotarpio situacija ir kreipėsi dėl apdovanojimo.

Antano Uzdilos prašymas Lietuvos kariuomenės štabo Rikiuotės skyriuje užregistruotas 1940 metų birželio 6 dieną, kai iki Lietuvos sovietinės okupacijos pradžios buvo likę tik... 9 paros.

Antanas Uzdila mirė 1970 metais.

Gintaras LUČINSKAS

Monsinjoro – dvasios vėliavnešio prisiminimas

Liepos 21 dieną, eidamas 95-uosius metus, į Viešpaties namus iškeliavo kunigas monsinjoras Vincentas Jalinskas. Jis, lydimas daugybės susirinkusių žmonių, vyskupų ir apie pusšimtį kunigų, atgulė Kauno šv. apaštalų Petro ir Povilo arkikatedros bazilikos šventoriuje priešais Švč. Mergelės Marijos statulą. Tai labai simboliška. Dievo Motinos ranka, kaip jis pats sakydavo – geroji Motinėlė, jį lydėjo per visus jo gyvenimo verpetus į jo išsvajotą kunigystės laivą, kurio neįstengė sugniuždyti jokie sovietinės priespaudos vėjai.

Kunigas Vincentas visada pasižymėjo savo kūrybiniu veiklumu, nuoširdžiu paprastumu, sugebėjimu kiekvienam įtaigiai tarti nuoširdų žodį ar patarimą.

Su Vinceliu susipažinau savo mokykliniais metais, būdamas Katedros ministrantu. Jis tada buvo šios šventovės zakristijono Broniaus Ivanausko pagalbininku. Vincelis mus patraukė savo nuoširdžiu draugiškumu bei pamaldumu.

Nuoširdžiai bendrauti su žmonėmis kunigui Vinceliui turbūt padėjo ir jo jautrumas gamtai, jį supančiai aplinkai. Gyvendamas Pajevonyje, jis ne tik atstatė ir išpuošė bažnyčią, bet greta įkūrė nuostabų botanikos bei zoologijos kampelį. Pajevonys su savo bažnytiniu kalneliu tapo garsus visoje Lietuvoje. Daugybė žmonių atvažiuodavo pasigrožėti gėlynais, naujomis sumanaus šeimininko išvestomis rožių veislėmis.

Grįždami su ekskursantų būriu iš Kristijono Donelaičio gyventos vietos – Tolminkiemio, visada užsukdavome į šį jau legenda apipintą kalnelį. Kartą, lankantis Pajevonyje su choro „Leliumai“ dainininkais, šeimininkas linksmai šūktelėjo: „Panele Krankle!“ Visi nuščiuvome – kas ji, gal šeimininkė, turinti tokį keistą vardą? Sužiurome, kai staiga iš medžių ūksmės atplasnojo kovas ir atsitūpė ant klebono peties. Gavusi sūrio gabalėlį, Panelė Kranklė nuskrido. O papūga Aidukas buvo išmokytas kalbėti. Kartą atvažiavusiems filmuoti sovietinės televizijos žurnalistams, viduryje sukamo filmo, netikėtai gudrusis paukštis užtraukęs religinę giesmę, kelis kartus sušuko: „Dievas yra! Dievas yra!“ Filmavusiems paukštį, nenorom išsprūdo žodžiai – bjaurybė, sugadino filmo norimą eigą. Teigiamai tariamo Dievo vardo tuometinės televizijos žiūrovai neturėjo girdėti, nors ir ištarto paukščio balsu...

Vincentas Jalinskas pasiryžo tapti kunigu tuomet, kai buvo sunkiausia, kai iš šio luomo žmonių būdavo dažnai tyčiojamasi, jie buvo persekiojami, rafinuotai žeminami. Jo siekiamo idealo neužgožė nė aukšto valdininko kėdės vilionė. Sovietinės valdžios nurodymu kunigas Vincentas buvo kilnojamas iš vienos vietos į kitą. Tačiau jis visur suspėdavo palikti savo veiklos pėdsakus.

Monsinjoras Vincentas Jalinskas ir garbės ministrantas Zigmas Tamakauskas

1958 metais iš didelio Lietuvos patrioto vyskupo Julijono Steponavičiaus rankų gavęs kunigo šventimus, jau pirmaisiais metais, vikaraudamas Kauno Vilijampolės parapijoje, Linkuvos gatvės viename name bandė įkurti mokyklėlę čigonams, norėjo atkurti ir krikščionišką labdaros veiklą, lankė parapijiečius, bendravo su jaunimu, laidotuvėse prie kapo ar bažnyčioje sakydavo įtaigius pamokslus. Toks naujai įšventinto kunigo aktyvumas erzino tuometinius partokratus, ne kartą jam grasino atimti kunigo registracijos pažymėjimą, bausdavo piniginėmis baudomis. Pagaliau grubiai išprašė iš Kauno. Tačiau tai nė kiek neužgesino kunigo idealisto ryžto, priešingai – tik sustiprino.

O kaip dabar, minint Baltijos kelio jubiliejinę datą, neprisiminti Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčioje per vienas rekolekcijas jo pasakytų pranašiškų žodžių: „Atsidarys Katedros durys – ašaromis ir rankomis išplausime išniekintas šventoves...“ Grasinimai nesiliovė, vienos baudos sekė kitas. Tačiau Sąjūdžio pažadinta Lietuvos dvasia nugalėjo – Katedros durys atsidarė. Pranašiški kunigo Vincento žodžiai išsipildė. Dabar svarbu, kad tą dvasinę Katedrą sveiką kiekvienas išlaikytume savo širdyse.

Nepamirštami ir 1980-ieji. Tada vykome į Trakus paminėti Vytauto Didžiojo 550-ųjų mirties metinių sukaktį. Su mumis buvo ir Vincelis. Išlipę iš anksčiau sustabdyto autobuso, ėjome kelis kilometrus pėsti giedodami, dainuodami patriotines dainas. Sugužėjome į mieste esančią kunigaikščio Vytauto funduotą Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčią, dabar turinčią bazilikos titulą. Čia kunigas Vincentas Jalinskas šv. Mišių metu pasakė įsimintiną patriotinio turinio pamokslą. Tada šį kunigą daug kas pavadino dvasios vėliavnešiu, pranašaujančiu, kaip ir Antanas Strazdelis, Lietuvai pavasarėlį.

Atgimus Lietuvai, kardinolas Vincentas Sladkevičius kunigą V. Jalinską grąžino į Kauną, pirmųjų jo kunigystės metų miestą. Už ištikimą tarnystę Bažnyčiai jam buvo suteiktas garbingas monsinjoro titulas, pavestos atsakingos pareigos. Monsinjoras ištikimai ir pasiaukojamai slaugė iki pat jo mirties kardinolą V. Sladkevičių. Su jam būdingu kuklumu lankė kalinius, invalidus, su meile buvo laukiamas mokyklose, įvairiuose renginiuose.

Tikime, kad garbingojo monsinjoro Vincelio, Lietuvos dvasios vėliavnešio, kilniai nugyvenusio šios žemės gyvenimą, sielą pasitiko Švč. Mergelės Marijos globa, svetingi Viešpaties namai.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Ilsėkitės ramybėje

Apolonija Jogminaitė-Vilimienė
1942–2019

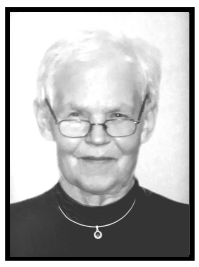

Gimė Telšių r. Mižikų k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Nižnij Ingušo r., dirbo miško ruošos darbus. Tremtyje tų pačių metų gruodį mirė tėtis, netekus maitintojo, šeimai teko labai sunki dalia. Šeimą reabilitavo 1957 m. Apolonija tuo metu mokėsi statybos mokykloje ir įgijo dailidės-dažytojos profesiją, todėl grįžo 1960 m. Grįžti į tėviškę niekas neleido, teko įsikurti Kuršėnuose ir nuomotis butą. Sukūrė šeimą, užaugino dvi dukteris.

Palaidota Kuršėnų senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukteris Raimondą, Džuljeną, seserį Oną ir artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas

Valerija Jotkevičiūtė-Bartkienė
1927–2019

Gimė Šilalės r. Grimzdų k. 1950 m. šeima ištremta į Chabarovsko kr. Lazo r. Chodi k. Dirbo miško darbus. 1956 m. sugrįžo į Lietuvą, apsigyveno Tauragėje.

Palaidota Tauragės miesto kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų, dukteris ir artimuosius.

LPKTS Tauragės filialas

Skelbimai

Rugsėjo 7 d. (šeštadienį) 10.30 val. Klaipėdos PKTS buveinėje (Liepų g. 3, Klaipėda) įvyks Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos posėdis. Valdybos narius kviečiame dalyvauti.

Rugsėjo 14 d. (šeštadienį) 11 val. Varėnos r. Kasčiūnų k. Juozo Jakavonio sodyboje įvyks pakartotinis Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ visuotinis narių susirinkimas. Dienotvarkėje – bendrijos valdybos rinkimai.

Visus narius kviečiame dalyvauti.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje ir Kauno filiale (Laisvės al. 39, Kaune) veikia filokartijos ir filatelijos paroda „Baltijos kelio sostinės“ iš XXVII knygos mėgėjų draugijos Garbės nario Henriko Kebeikio kolekcijos.

Susipažinti su paroda kviečiame darbo dienomis 11–16 val. Parodą, skirtą Baltijos kelio 30-mečiui, parengė Šarūnas Kebeikis.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 26 dienos**
bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu **www.prenumeruok.lt**.
Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.
Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:
1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96 euro.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt
Leidėjas **Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga**
Įmonės kodas **300032645**
Ats. sąsk. **Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas**
Adresas: **Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,**
Tel. **(8 37) 323 204, 8 667 39218**

Redaktorė **Jolita Navickienė**
Kalbos redaktorė **Audronė Kaminskienė**
Techninė redaktorė **Vesta Milerienė**

El. p. **tremtinys.redakcija@gmail.com**

2 spaudos lankai. Tiražas 1490 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino **spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas**

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Lietuvos žaizdas gydo dukters pastatytas paminklas tėvui – Lietuvos partizanui

Aldona Daknavičiūtė-Mockevičienė dalijasi prisiminimais apie tėvą

(atkelta iš 1 psl.)

Kitaip nė būti negalėjo, juk Eugenija – garsiojo Kuršėnų vyniotinio kūrėja!

Ventos Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčią užtvindė vargonų garsai, pakylėjantys, nuraminantys, guodžiantys. Įneštos vėliavos. Stovi garbės sargyba. Ventos bažnyčios klebonas Andrius Eidintas išklausė tikinčiųjų išpažintis ir šv. Mišias pradėjo malda už Juozapą Daknavičių, Lietuvos partizaną, nužudytą prieš 65 metus Papilės apylinkėse.

Obelis, apglėbusi atmintį

Po šv. Mišių autobusas, keli lengvieji automobiliai iš Ventos pasuko Papilės link. Pro miestelio centrą Daubiškių link sukančią procesiją tarsi simboliškai palydėjo Simono Daukanto, Lietuvos istoriko, rašytojo ir švietėjo, vieno iš pirmųjų tautinio atgimimo ideologų, skulptūra. Posūkis dešinėn – į laukų vieškelį. Autobusas stabteli – per ražienas nerizikuos važiuoti, čia ūkininko laukai. Ūkininkų šeima geranoriškai leido Aldonai Mockevičienei čia statyti paminklą savo tėvo – Lietuvos partizano atminimui, kaip kitaip galėjo pasielgti garbingi ūkininkai – jie patys iš tremtinių šeimos.

Per ražienas link tolumoje stovinčios obels, apglėbusios naujai pastatytą paminklą su kryžiumi, visi ėjo šypsodamiesi. Rankose – gėlės, vėliavos, veiduose – dėkingumo, ramybės ir pagarbos nuotaikos.

Obelis nelabai sena, laukinė, auga išskleidusi šakas į šalis toje vietoje, kur būta kaimo, Repšių sodybos. O plačiai išskleistos obels šakos – apglėbusios akmens paminklą, ant kurio amžiams iškalti žodžiai: „Už Lietuvos laisvę. Juozapas Daknevičius, žuvęs 1954 06 02 Rimšių km. kautynėse su sovietine kariuomene“.

Pamatę einančius su vėliavomis ir tautiniais drabužiais per laukus, tolumoje stabteli vieškeliu važiuojantys traktoriai, automobiliai.

Klebonas Andrius Eidintas, atlydėjęs procesiją prie paminklo Lietuvos partizanui Juozapui Daknavičiui, pašventino jį dėkodamas Juozapui ir visiems Lietuvos partizanams, kurie kovėsi už Lietuvos laisvę drąsiai, atkakliai, bet skausmingai, žinodami, kad ši kova gali kainuoti jiems gyvenimą.

Atmintis su daug nežinomųjų

Tvirta, tiesi, išdidi Aldona Mockevičienė padėkojo susirinkusiems pagerbti jos tėvo Lietuvos partizano Juozapo Daknavičiaus atminimą. Jai likęs tik atminimas ir ši vieta laukuose, bet tai jo žūties vieta, o tėvo kapo ji neturi. Apie tėvą Aldonai išlikę tik šilti prisiminimai, tačiau pačių prisiminimų ne tiek ir daug, dar mažiau užrašytų istorinių faktų, daug jų sugėrė laikas ir žemė.

Aldona augo pas senelius, nes mama mirė, kai jai buvo kelios savaitės, o tėvas išėjo ginti Lietuvos, kitaip negalėjo. Prisimena, kai aplankyti jos atėjęs tėvelis ilgai nešiodavęs ją ant rankų. Prisimena tėvo ašaras, kai atsisveikindamas eidavo pro duris, tik tada nelabai suprato, ko tėvas verkia, pasivijusi mažais pirštukais šluostydavo jo veidą.

Aldona Mockevičienė prie paminklo atsinešė sąsiuvinį, į kurį jau seniai yra surašiusi viską, ką prisimena apie savo tėvą.

Kai įvyko didžioji tragedija Rimšių kaime, jos tėvui tada tebuvo 35-eri, Aldutei – vos 12 metelių. Aldona iš atsiminimų sąsiuvinio prie tėvui skirto paminklo skaitė: „Kai paaugau ir jau ėjau į mokyklą, tėvas apsilankydavo vis rečiau ir rečiau. Paskutinį kartą matėmės pavasarį prieš jo žūtį. Prisimenu, kad tą popietę, kai įvyko kautynės Rimšių kaime, su močiute kalbėjo kaimynas. Išgirdau tik tiek: „Prie Papilės vyksta susišaudymas – kad tik nebūtų pakliuvęs Juozas“. Močiutė pamatė mane, išgirdusią tuos žodžius, ir aš buvau paprašyta eiti į kambarį. Rytojaus rytą, valgant pusryčius, suvalgėme paskutinę duoną. Paprašiau močiutės, kad man leistų dviračiu nuvažiuoti į Papilę duonos, nes labai rūpėjo, kas vyksta Rimšių kaime. Važiuodama pro Repšių sodybą mačiau, kad viskas sudegę, tik iš po pamatų rūko dūmai. Nebebuvo nei trobos „ant dviejų galų“ baltomis langinėmis, tik likusios iš molio drėbto tvarto sienos. Grįždama užsukau į Papilės kapines aplankyti mamytės kapo, o grįžusi viską papasakojau močiutei. Tokie liūdni ir negausūs mano prisiminimai“.

Tada Aldona atsivertė dar vieną sulankstytą popieriaus lapą, kuriame dailia tarpukario Lietuvos mokyklos dailyraščio maniera užrašyti jos tėvo bendražygio – partizano Vlado Stupuro atsiminimai: „Okupavus Lietuvą, pradėjo šaukti vyrus į rusų kariuomenę, bet jis nepanoro eiti tarnauti sovietams, kaip ir daugelis to meto vyrų, ir pasitraukė pas partizanus. Tai buvo 1948 metų balandžio mėnuo. Bet Juozas Daknavičius greitai buvo suimtas ir įkalintas Kuršėnuose. Ten pabuvus kelias dienas, jam pasisekė pabėgti, o vėliau jis prisijungė prie Žemaičių apygardos Ventos dalinio partizanų. Jo slapyvardis buvo Kovas. Tuo metu vadas buvo Pranas Vitkauskas-Granitas. Jo draugai buvo Steponas Erstikis-Patašonas bei Kazys Vaišnoras-Pocius. Ventos dalinio partizanai artimai bendravo su Vinkšnos būrio partizanais, kur būrio vadas buvo Antanas Jokubauskas-Ancius“.

Tai bene visa žinoma informacija apie Lietuvos partizaną Juozapą Daknavičių. Aldona Mockevičienė iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro 1999 metais yra gavusi dokumentą – pažymą apie kario savanorio Juozapo Daknavičiaus žūtį. Žūties datos ir vietos grafoje yra įrašyta „1954 06 02, Akmenės r. Rimšių k.“ Žūties aplinkybių grafoje: „Žuvo kovos lauke“.

2006 metų gegužės 31 dienos Akmenės rajono laikraštyje „Vienybė“ žurnalistas Leopoldas Rozga buvo išspausdinęs straipsnį „Dar vienas neatskleistas kovų metraščio lapas“, kuriame rašoma, kad vis mažiau menančiųjų tą dieną, kai Rimšių kaime, Repšių sodyboje „kaleno automatai ir žuvo vienas paskutinių Papilės apylinkių partizanų Juozapas Daknavičius. Ginkluota kova prieš sovietinę valdžią jau buvo numalšinta, dauguma rezistencijos kovotojų sunaikinti, nuteisti ilgiems metams lageriuose“. L. Rozga rašė, kad nedaug žinoma apie Juozapą Daknavičių, tik tiek, kad „jis buvo gimęs 1919 metais Papilės valsčiaus Grybiškių kaime. Dėdė, tėvo brolis, sako, buvęs žinomas Mažeikiuose gydytojas. Juozapo tėvas mirė hitlerinės okupacijos metais, o brolis gyveno tuometinio Kuršėnų valsčiaus Raganių kaime, jo šeima 1951 metais ištremta į Irkutsko srities Taišeto rajoną kartu su motina. Būsimasis partizanas Juozapas tada gyvenęs tuometinio Kuršėnų valsčiaus Tulkinčių kaime (...) Kas jį paskatino eiti į ginkluotų kovotojų būrius, dabar jau niekas nepasakys. Greičiausiai, nenoras tarnauti sovietų kariuomenėje, į kurią buvo šaukiami okupuotos Lietuvos jaunuoliai. 1948 metais jis pasitraukė į mišką“.

Dar žurnalistas rašė apie Rimšių kaime stovėjusią „amerikono“, nes buvo išvykęs uždarbiauti į Ameriką, Antano Repšio sodybą. Būta gandų, kad kažkas matęs užsukant čia nepažįstamų žmonių. Buvo atsimenančių, kad „sodybos šeimininkė Antanina Repšienė globojusi keletą paskutiniųjų Papilės krašto partizanų. Vienas iš jų vadinęsis Vargonininku ir buvo kilęs iš Kruopių (...) Tą rytą Antanina Repšienė išėjusi į turgų nešina keliais lašinių bryzais. Ten jai kaimynai ir pašnibždėjo matę, kaip jų sodybos link nuvažiavusios dvi mašinos kareivių. Spėjama, kad apie besislapstančius nepažįstamus žmones kariškiams Kuršėnuose pranešęs brigadininkas, atėjęs raginti į darbą, ar kažin koks partinis aktyvistas. (...) Repšienė dar spėjusi pareiti namo, paduoti partizanui drabužius, o pati apsilaisčiusi kojas žibalu ir pabėgusi (...) Pasakojimai apie tolesnius įvykius skiriasi. Vieni teigia, kad sodyboje kartu buvę ir atsišaudę dar du partizanai, kurie suspėję pabėgti per rugių lauką. Pasak kitų, pora vyrų jau rytą išėję ir sodyboje likęs vienas J. Daknavičius. Vis dėlto susišaudymo būta smarkaus, buvę sužeistų ir žuvusių kariškių. Partizanas J. Daknavičius, matyt, žuvo vietoje, nes žinių apie jo gydymą bei tardymus nėra“.

Atsiminimai, maldos, dainos. Po laukus lakstantį vėją išgąsdino Alfonso Degučio paleistos patrankos salvės: Lietuvai Tėvynei, Juozapui Daknavičiui ir Lietuvos partizanams, Lietuvos tremtiniams.

Aldona Mockevičienė buvo laiminga, patyrusi tokią nuostabią dieną. Atsisveikindama ji užsiminė, kad lauks tos dienos, kai ras tėvo kapą. Paieškų keliu ji jau eina.

Rita ŽADEIKYTĖ

Autorės ir Remigijaus Čepo nuotraukos

Šv. Mišių už Lietuvos partizaną Juozapą Daknavičių dalyviai prie Marijos skulptūros Ventoje